

ΤΑ ΠΡΩΤΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

0821/ "Αγνωστη εργασία του 1905

23273

u. Μιχ. Γεωργίου

Υπό του κ. Μηνά Νικηφοράκη

Στό φιλολογικό μνημόσυνο στη μνήμη του Γιάννη Μουρέλλου, που όργωνε στις 20 Μαρτίου τό Λύκειον τών Έλληνηδών, ό όμιλητής ιστοριοδίφης κ. Στέργιος Σπανός ά νάφερε καί ίτην έκδοση κατά τό 1905 στήν Άθήνα ενός περιοδικού μέ τόν τίτλο «ΝΕΟ ΤΗΣ» μέ συνεργάτη, ανάμεσα στους άλλους, καί τόν Νίκο Καζαντζάκη μέ τό ψευδώνυμο *Lacrima Rerum*.

Θέλησα νά έξακριβώσω τί είδους συνεργασία ήταν αυτή καί αν πραγματικά είναι ό Καζαντζάκης που βρίσκεται πίσω από αυτό τό ψευδώνυμο. Τό 1905 είναι 22 χρόνων, φοιτητής τής Νομικής (τέλειωσε τό 1906) καί δέν αναφέρεται πουθενά καμμιά του εργασία πρίν τό 1906. Ό Παντ. Πρεβελάκης ό συστηματικώτερος μελετητής τής ζωής καί του έργου του Καζαντζάκη, αναφέρει σαν πρώτο έργο του τό «ΟΦΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΝΟ», τό 1906 μέ τό ψευδώνυμο «Κάρμα Νιδαρμή» (βλέπε Π. Πρεβελάκη «Ό ποιητής καί τό έργο τής 'Οδύσσειας» σελ. 19 καί σελ. 284 σμ. 7).

Έξ άλλου τό γνωστό ψευδώνυμο του Καζαντζάκη είναι Κάρμα Νιδαρμή, 'Ακρίτας Ν', Πίτρος Ψηφορείτης, Νικολάϊ Καζάν, (βλ. περιοδικό «Ν. Έστία» τεύχος 779 του 1959 σελ. 5)

Ή κ. Έλένη Καζαντζάκη ά παντώντας σέ σχετική επιστολή μου γράφει ότι δέν γνωρίζει τίποτα γι' αυτό τό ψευδώνυμο καί εκφράζει τήν άπορία τί νά είχε δημοσιεύσει τό 1905. Νά τί μου γράφει: «Δυστυχώς δέν ξέρω τίποτα σχετικά μέ τό *Lacrima Rerum*.

Ποίος ξέρει; Τό μόνο που θα βοηθούσε είναι νά συγκρίνη κα νείς όλα τά κείμενα του Νίκου τής εποχής εκείνης. Είχε πάντα ένα ιδιότυπο στυλ καί φαντάζομαι από όρισμένες λέξεις καί γενικά τόν τρόπο που «άναπνέει» ή φράση του, θάμπορέσετε νά τόν ανακαλύψετε, αν είναι αυτός, έστω καί κάτω από τό *Lacrima Rerum*, Υ.Γ. Τό 1905! Όμως τί είχε δημοσιεύσει; Δέν έχω ιδέα!»

Βρέθηκε όμως τό αναμφισβήτητο στοιχείο που τό επιβεβαιώνει.

Τό 1939 ή Λέσχη 'Επισημόνων 'Ηρακλείου όργωνε σέ Κινηματογράφο ΗΛΕΚΤΡΑ έκδήλωση γιά νά τιμήση τό Γιάννη Μουρέλλο, που συμπλήρωνε 35 χρόνια Λογοτεχνι

Καζαντζάκη». (Βλέπε άναμνηστικό τεύχος περιοδικού «Δρόρος» 1940 σελ. 13-14).

Δέν υπάρχει λοιπόν καμμιά άμφιβολία πώς τό 1905 μέ τό

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ ΤΟΥ ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟ

κής ζωής. Ή τότε Καθηγήτρια Σοφία Αμαριώτου μιλώντας γιά τό έργο του αναφέρει καί τά έξης: «Κατά τό 1905 ένώ ήτο μαθητής στήν Άθήνα, τό άνήσυχο πνεύμα του τόν τράβηξε πρós τήν έκδοση ενός λογοτεχνικού περιοδικού τής «ΝΕΟ ΤΗΤΑ» που θα τό θυμούνται δέβαια οι συνηκίωτες του. Τό περιοδικό αυτό έζησε 10 μήνες καί ως ήταν φυσικό, έπαυσε από έλλειψη πόρων. Είχε όμως υπέρ αυτού τό έξαιρετικό γεγονός ότι παρουσίασε γιά πρώτη φορά μέ τό ψευδώνυμο *Lacrima Rerum* τόν διεθνώς γνωστό καί σπουδαίο συμπολίτη μας λογοτέχνη κ.

ψευδώνυμο *Lacrima Rerum* γράφει ό Νίκος Καζαντζάκης.

Τί είναι όμως αυτά που γράφει; Είναι μεταφράσεις καί θα πρέπει νά τίς δούμε μέ τή σειρά δημοσιεύσεώς των.

1) «Προσευχή στήν 'Ακρόπολη» του Ernest Renan, φύλ. του περιοδικού ΝΕΟΤΗΣ άρ. 2 τής 16.8.1905. Ή μεταφράση έχει καί άφιέρωση: «Στόν διαπρεπή τής Έλλάδος φίλον κ. S. Chabert.

Καθηγητήν του Πανεπιστημίου τής Γρενόβλης, μικρό δείγμα εύγνωμοσύνης καί σεβασμού. L. R.».

2) «Ένα όνειρο» του Jean Raul φύλ. άρ. 3 τής 15. «Στόν πολυαγαπημένο μου Μήτσο Γραμματικάκη».

3) «Δάντη Κόλαση» Άσμα 32ον σελ. 124-140 καί 33ον 571-76. Ή μετάφραση είναι σέ πεζό λόγο. Προηγείται σύνομο ιστορικό που τελειώνει: Τό κάτωθεν άσμα είναι έια άπό τά ωραιότερα καί τά τρομερώτερα τής θείας Κωμωδίας του Δάντη (Δημοσιεύεται στό ίδιο φύλλο άρ. 3).

4) «Ή ζήλεια τών ματιών» του F. Henri Michel φύλλο άρ. 4 τής 1.10.1905 καί φύλ. άρ. 7 τής 15.11.1905. Ή μετάφραση έχει άφιέρωση «Ala Cherie L.R.»

Στή μιά από τίς μεταφράσεις καί συγκεκριμένα στή «Δάντη Κόλαση» αναφέρεται στό τέλος τόπος καί ήμερομηνία: 'Ηράκλειον 31 Αύγούστου 1905.

Τά παραπάνω στοιχεία γιά τήν πρώτη φιλολογική εργασία του Νίκου Καζαντζάκη, έστω καί μεταφραστική, θεώρησα καλό νά φέρω στή δημοσιότητα σαν πολύ χρήσιμα γιά τους μελετητές τής ζωής καί του έργου του μεγάλου συγγραφέα ΜΗΝΑΣ ΝΙΚΗΦΟΡΑΚΗΣ

Δημοσιεύουμε παρακάτω τή μετάφραση του άποσπάσματος από τή θεία Κωμωδία του Δάντη (ως γνωστόν, άργότερα ό Καζαντζάκης μετάφρασε έμμετρα όλη τή «θεία Κωμωδία».

«ΔΑΝΤΗ ΚΟΛΑΣΗ»

(Άσμα 32ον στ. 124-140 καί 33ον 571-76)

(Ιστορικό: Ό Ούγολινος έκυρεύσε τή Πύζα μέ τή βοήθεια του άρχιεπισκόπου

Ragguieri. Κατόπιν όμως ό φιλόδοξος άρχιεπίσκοπος έπειδή ήθελε μόνος του νά έχη τήν έξουσία, κατηγόρησε τόν Ούγολινον, ως προδότην καί βοηθούμενον από τας οικογενείας τών Γουαλάντι, Σισμόντι καί Λαφράγκι, τόν συνέλαβε τόν έκλεισε σ' ένα Πύργο τής Πύζας μαζί μέ τά παιδιά του.

«Ερίξε τά κλειδιά στόν Άρνο ποταμό καί τούς άφήκεν εκεί νά πεθάνουν πό τή πείνα, τώ 1228. Τό κάτωθεν άσμα είναι ένα πό τά ωραιότερα καί τα τρομερώτερα τής θείας Κωμωδίας του Δάντη».

Όταν έχωρίσαμε πό τό πνεύμα κείνο είδα δύο κολασμένους τόν έια πάνω στόν άλλον, ούτως ώστε τό κεφάλι του ενός έχρησάμεμε γιά καπέλλο στόν άλλο. Καί καθώς ό πεινσμένος τρώει τό ψωμί έτσι καί κολασμένος πούταν άποπανά έμπνηχνε τά δόντια του στό μέρος εκείνο του άλλου που σμίγει ό έγκέφαλος μέ τόν τρό

χηλο.

Άπαράλακτα καθώς ό Τυδεύς έφαγε στή λύσσα του τούς κροτάφους του Μενάλιππου, έτσι καί τούτος έροκάνιζε τό κρανίο του συντρόφου του κι όλα κείνα που βρίσκοντο μέσα σ' αυτό.

—Ό Σύ που δείχνεις μέ τόση θηριώδη λύσσα, τόσο μεγάλο μίσος γιά κείνον που τρώς, τίς μου τί σου έκαμε, τώ φώναξα, καί ύπόσχομαι άφου μάθω ποίοι είστε, καί τί έγκλημα έκαμε, καί αν έχεις δίκη νά τόν εκδικείσαι τόσο, σάν κόσμον όλο άπάνω θά μιλήσω γιά σένα καί θα σέ υπερασπίσω, αν ή γλώσσά μου έως τότε δέν έχει ξεραθή.

ΝΕΟΤΗΣ

Τό στόμα του ξεκόλλησε πό τή θηριώδη τροφή του ό κολασμένος τότε καί τό σφόγγισε πάνω στίς τρίχες του κεφαλιού που τό είχε πλεία καταφέρει πίσω. Καί έπτε: Θεός νά ξανα νειώσω άπ' ληισμένο πόνο που στήν ένθύμησή του μένο σφίγγεται ή καρδιά μου. Αν όμως τά λόγια μου μπορούν νά γίνουν σπόρος που νά φυτρώσει άτιμία γιά τόν προδότη που ροκανίζω, θα ιδείς τά λόγια μου καί τά δάκρυά μου νά πέφτουνε μαζί.

Δέν ξέρω ποίος είσαι, μηδ' πώς έμπόρεσες νά έλθεις εδώ κάτω. Άλλά νοιώθω πό τή προφορά σου πώς είσαι Φλωρεντίνος.

Πρέπει νά μάθεις πώς πάνω στόν κόσμο τ' όνομά μου ήτο κόμης Ούγολινος καί τούτου έδω άρχιεπίσκοπος Ρουγκιέρης.

Καί τώρα άκουσενα σου πώ γιατί βρίσκομαι τόσο κοντά του.

Δέν είναι άνάγκη νά σου πω μέ ποιά πονηρία μέ κατάφερε νά τόν εμπιστευτώ, καί πώς κατόπιν συνελήφθηκα καί πώς άπέθανα. Αυτά τά ξέρεις.

Μά κείνο που δέν μπορείς νά ξέρεις είναι πόσο φρικώδης ήτο ό θάνατός μου. Άκουσε κα' θα μάθεις αν τούτος μου έκαμε κακό.

Μικρός φεγγίτης μέσα στή σκοτεινή φυλακή μου, που άπό τότε όνομάστηκε Πύργος τής Πείνας κι όπου πολλοί άλλοι άκόμη θα πεθάνουν ου έίχε δείξει άπό τό άνοιγμάτου πολλές φορές τό φγγάρι νά έσναγε νάταν όταν είδα τό φεγγάρι έκείνο όνειρο που έσκισε γιά μένα τόν πέπλον του μέλλοντος.

Τούτος έδω μου φάνηκε κυρίαρχος κι άρχηγός νά διώχνει τόν λύκο καί τά λυκόπουλα πάνω στό βουνό που κούβει τή Λούκα άπό τά μάτια τών Πιζανών. Μέ σκύλλες πεινασμένες, πτηθείδες καί διαλεχτές γιά τούτο κυνήγι οι Γκουαλάντι καί οι Σισμόνδοι καί οι Λαφράγκι

έτρεχαν μπροστά. Άμα έτρέξαν λίγο μου φάνηκαν πώς έκουράστηκαν ό πατέρας καί τά παιδιά καί μέ τά σουδλερά δόντια τών σκύλων μου φάνηκε πώς είδα νά τών σκίζονται οι σάρκες.

Κι όταν έξύπνησα πρίν νά χαράξει ή μέρα, άκουσα στόν ύπνο των νά κλαίνε τά παιδιά μου που κοίτοντο στό πλάι μου καί νά ζητούν ψωμί. Ό! πώ; μπορείς νάχεις καρδιά καί νά μη κλάψεις, όταν σκεφθείς τά δάκα ή καρδιά σου έπροσάπτει καί αν δέν κλαίς, τί άλλο λολύν μπορεί νά σέ κάμει νά κλάψεις;

Είχανε τώρα σηκωθεί τά παιδιά μου κι έπλησίαζαν ή ώρα που έσυνήθιζαν νά μάς φέρνουν τό φαγητό καί καθένας έτραγου για τ' όνειρό του. Κι έγώ άκουσα κάτω νά καρφώνουν τή πόρτα του τρομερού Πύργου. Κι έκύτταξα μέσα στό μάτια τά παιδιά μου χωρίς νά θυλάω λέξη.

Δέν έκλαια έγώ. Πέτρα είχα γενή ή καρδιά μου. Έκείνα έκλαιαν. Καί ό Άνσελμουκίος μου έπτε: Γιατί κυττάς έτσι, πατέρα; Τί έχεις; Κι όμως δέν έδάκρυσα καί δέν έμειψα όλη κείνη τήν ήμέρα καί όλη τήν νύχτα, ίσα μέ που βγήκεν ό ήλιος πάλι, άπάνω κεί στόν κόσμο.

Κι όταν μιά χλωμή άχτίδα έγλύστηρε κάτω στή μαύρη φυλακή κι είδα πάνω στό τέσσερα πρόσωπα τόν ίδιο συσπασμό τής πείνας, καί τά εϋώ μου χέρια από τόν πόνο έτρεψα.

Καί τά παιδιά μου θαρρώντας πώς τόκανα άπό τή λύσσα τής πείνας έσηκώθησαν όλα μαζί καί έψαν: Πατέρα, ή γώτερο πόσο θα νοιώσουμε αν σ' δούμε νά φας άπό μάς. Σύ μάς έντυσεσ' μ' αυτές τίς δύστυχες σάρκες καί σύ μάς γδύσε τώρα.

Ήσυχασα τότε γιά νά μη τά λυπήσω πλείότερο. Τήν ήμέρα κίνη καί τήν άλλη όλη πομείναμε κι οι πέντε χωρίς λέξη νά βγει πό τό στόμα μας Ά! άναίσθητη γή, γιατί δέν έσκίστηκες;

Σάν ήλθεν ή τέταστη μέρα ό Γκάδος έρίχτηκε μπροστά στό πόδια μου καί μου πτε: Πάτερα μου γιατί δέν μ' έλεϊς;

Έκεί έξεψόχησε. Κι έπει καθώς μέ βλέπετε είδα έγώ καί τά τρ'απαιδιά μου νά πέφταν ένα ένα, τήν πέμπτη καί τήν έκτη ήμέρα.

Καί τότε τυφλός άπό τή πείνα, έψαχνα καί τά ζητούσα μέ τά χέρια μου. Δυό μέρες έκλαια καί τά ζητούσα καί ήσαν πεθαμένα.

Έπί τέλους ύστερα ή πείνα ένίκησε τόν πόνο.

'Ηράκλειον 31 Αύγούστου 1905

Lacrima Rerum